

IX kadencja

KANCELARIA SEJMU

Biuro Komisji Sejmowych

PEŁNY ZAPIS PRZEBIEGU POSIEDZENIA

- **KOMISJI DO SPRAW
KONTROLI PAŃSTWOWEJ
(NR 121)
z dnia 13 kwietnia 2023 r.**

Pełny zapis przebiegu posiedzenia

Komisji do Spraw Kontroli Państwowej (nr 121)

13 kwietnia 2023 r.

Komisja do Spraw Kontroli Państwowej, obradująca pod przewodnictwem posła **Wojciecha Szaramy (PiS)**, przewodniczącego Komisji, zrealizowała następujący porządek dzienny:

– rozpatrzenie informacji Państwowej Inspekcji Pracy na temat analizy wypadków przy pracy w Polsce, z uwzględnieniem wybranych grup maszyn i urządzeń generujących duże ryzyko.

W posiedzeniu udział wzięli: **Jarosław Leśniewski** zastępca głównego inspektora pracy wraz ze współpracownikami oraz **Marcin Stanecki** dyrektor Departamentu Prawa Pracy Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.

W posiedzeniu udział wzięli pracownicy Kancelarii Sejmu: **Tadeusz Cieśluk** i **Tadeusz Oset** – z sekretariatu Komisji w Biurze Komisji Sejmowych.

Przewodniczący poseł Wojciech Szarama (PiS):

Dzień dobry państwu. Otwieram posiedzenie Komisji do Spraw Kontroli Państwowej.
Stwierdzam kworum.

Bardzo proszę państwa o zarejestrowanie się.

W porządku dzisiejszego posiedzenia mamy rozpatrzenie informacji Państwowej Inspekcji Pracy na temat analizy wypadków przy pracy w Polsce z uwzględnieniem wybranych grup maszyn i urządzeń generujących duże ryzyko.

Witam na posiedzeniu Komisji pana Jarosława Leśniewskiego, zastępcę głównego inspektora pracy, pana Jakuba Chojnickiego, dyrektora departamentu, pana Jakuba Gnatowskiego oraz pana Marcina Staneckiego.

Bardzo proszę o przedstawienie informacji.

Zastępca głównego inspektora pracy Jarosław Leśniewski:

Szanowni państwo, pomimo pozytywnego zjawiska zmniejszenia się liczby wypadków przy pracy o skutkach śmiertelnych i ciężkich, wciąż dochodzi do tragicznych zdarzeń wypadkowych, w szczególności branżach i zakładach pracy, charakteryzujących się występowaniem wielu istotnych zagrożeń wypadkowych. Egzekwowanie bezpieczeństwa i higieny pracy w tych sektorach, w których najczęściej dochodzi do wypadków, należy do podstawowych zadań Państwowej Inspekcji Pracy. Ukierunkowanie celowych działań kontrolnonadzorczych na poszczególne branże wynika przede wszystkim z informacji statystycznych o okolicznościach przyczyn wypadków przy pracy, z informacji własnych, głównie zgłaszanych przez pracodawców – zgodnie z art. 234 § 2 Kodeksu pracy – a także informacji będących w posiadaniu zarówno GUS, jak i ZUS.

Dostępność i popularność zastosowanych maszyn i urządzeń technicznych skutkuje konsekwencjami pożądanymi – jest to ułatwianie wykonywania danej pracy – oraz tymi niekorzystnymi – wzrostem poziomu wypadkowości podczas ich użytkowania. Do obsługi wybranych maszyn konieczne jest posiadanie szczegółowych umiejętności potwierdzonych dokumentem, świadectwem kwalifikacji lub wpisem do książki operatora. Z tego względu podczas dzisiejszego wystąpienia skoncentrujemy się na wypadkach związanych z wybranymi maszynami wskazanymi w załączniku nr 1 do rozporządzenia ministra gospodarki z września 2001 roku w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy podczas eksploatacji maszyn i innych urządzeń technicznych do robót ziemnych, budowlanych i drogowych, które wydarzyły się w latach 2020-2022.

Przedmiotem dzisiejszej prezentacji będą maszyny faktycznie użytkowane w czasie pracy, przy których doszło do wypadku. Poszkodowane osoby były operatorami tych maszyn lub wykonywały prace w pobliżu miejsca danej maszyny – na przykład wypadki udziałem wózków jezdniowych. Jedynym rodzajem innych urządzeń technicznych z grupy trzeciej są rusztowania budowlano-montażowe metalowe, w odniesieniu do których wybrane do opracowania wypadki wystąpiły podczas montażu lub demontażu. Organy Inspekcji Pracy rejestrują wyniki kontroli powypadkowych, stosując system gromadzenia danych zgodnie z europejskim systemem statystyki wypadków przy pracy. Jego zaletą jest to, że system opiera się na ustaleniach dokonanych przez inspektora pracy na miejscu zdarzenia. Podkreślenia wymaga fakt, że ustalenia te są niezależne od ustaleń zespołu powypadkowego, który powołuje pracodawca. O szczegółową analizę tych wypadków uwzględnianych w konkretnych grupach maszyn i urządzeń poproszę Jakuba Chojnickiego, dyrektora Departamentu Nadzoru i Kontroli, który przedstawi państwu krótką prezentację.

Dyrektor Departamentu Nadzoru i Kontroli Głównego Inspektoratu Pracy Jakub Chojnicki:

Szanowny panie przewodniczący, szanowni członkowie Komisji, zaproszeni goście, inspektorzy pracy w latach 2020-2022 zbadali ogółem 5741 wypadków przy pracy, w których poszkodowanych zostało ponad 6400 osób pracujących w ramach stosunku pracy lub umów cywilnoprawnych. Z ogólnej liczby tych poszkodowanych w wypadkach przy pracy zbadanych przez inspektorów pracy, średnio około 10% pracowało w chwili wypadku przy maszynach ziemnych, budowlanych lub drogowych albo w ich bliskim sąsiedztwie. Biorąc pod uwagę skutki, to w roku 2020 co dziesiąta osoba poniosła śmierć w zdarzeniach z udziałem takich maszyn, w 2021 roku było to już prawie 13%, a w 2022 15%. Musimy oczywiście mieć na względzie to, że rok 2020 był rokiem pandemicznym. Co prawda, akurat sektor budowlany nie aż tak bardzo podlegał lockdownowi, natomiast to zmniejszenie w roku 2020 może z tego wynikać. Poszkodowani z ciężkimi obrażeniami ciała w kolejnych latach stanowili około 31% ogółu poszkodowanych w wypadkach przy pracy z udziałem tych maszyn. Z danych Państwowej Inspekcji Pracy wynika, że średnio corocznie około 60-70% pracujących zostaje poszkodowanych w wypadkach z udziałem maszyn i urządzeń technicznych. Na tym tle liczba 667 poszkodowanych z udziałem maszyn do robót ziemnych, budowlanych i drogowych nie jest bardzo wysoka. Niemniej warto zwrócić uwagę na istotne elementy dla tej grupy wypadków. Do wypadków z udziałem tej grupy maszyn dochodzi często przy niestandardowych procesach pracy. Jak mogłoby się wydawać, maszyny te powinny być stosowane w procesach budowlanych, jednak znaczna ich część zaistniała w innych okolicznościach, czyli maszyny były wykorzystywane niezgodnie z przeznaczeniem. Może to wynikać z niewłaściwego przygotowania do wykonywania prac innych niż budowlane lub niepełnej oceny ryzyka zawodowego przy faktycznie wykonywanych pracach nietypowych dla danego stanowiska pracy. Druga ważna uwaga, którą warto przytoczyć – poszkodowani w wypadkach najczęściej mieli małe doświadczenie w danym zakładzie pracy, pracowali krócej niż 2 lata. Po trzecie, znaczny udział przyczyn organizacyjnych analizowanych wypadków przy pracy, wśród których kluczowe miejsca zajmuje brak instrukcji obsługi maszyn i urządzeń, brak nadzoru nad pracownikami albo wręcz tolerowanie przez osoby sprawujące nadzór odstępstw od przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

W wypadkach przy pracy zaistniałych w powiązaniu z maszynami do robót ziemnych w 2022 roku poszkodowanych zostało ogółem 53 pracujących, w tym 14 śmiertelnie, a 19 ciężko. W 2021 roku było to 81 osób i analogicznie 20 osób nie wróciło już do domu, bo wypadki miały skutek śmiertelny, a 25 osób odniosło ciężkie obrażenia ciała. W roku 2020 stwierdziliśmy takich zdarzeń nieco mniej. 46 osób ogółem, w tym 9 osób śmiertelnie 14 ciężko rannych.

Najliczniej w grupie maszyn do robót ziemnych reprezentowane były koparki, czyli te maszyny wykorzystywane do prowadzenia prac ziemnych wykopowych. W następnej kolejności były to ładowarki oraz wiertnice. Ten schemat w kolejnych trzech analizowanych latach powtarza się.

Druga grupa analizowanych wypadków przy pracy związana jest z maszynami do robót drogowych. I tak w poprzednim roku, poszkodowanych w wypadkach z ich udziałem zostało ogółem 20 osób, w tym 4 śmiertelnie i 4 ciężko. W 2021 roku to były 24 osoby, w tym 1 poniosła śmierć i 7 odniosło ciężkie obrażenia ciała. W 2020 roku 20 osób ogółem w tym 1 osoba śmiertelnie i 6 ciężko rannych. Konkretnie maszyny, które brały udział w analizowanych wypadkach przedstawia tabela i państwo macie ją oczywiście również w materiale.

Trzecią analizowaną grupą wypadków przy pracy są wypadki, do których doszło przy maszynach różnych i innych urządzeniach technicznych, zgodnie ze znowelizowanym załącznikiem do rozporządzenia, które pan inspektor Jarosław Leśniewski państwu przytoczył. Grupa ta jednak została wzbogacona o wypadki z udziałem wózków platformowych i podnośnikowych z mechanicznym napędem podnoszenia – ze względu na to, że rejestrujemy znaczną liczbę takich zdarzeń. Analiza tych zdarzeń jest uzasadniona koniecznością wskazywania najczęstszych scenariuszy tych wypadków oraz ich przyczyn. W roku 2022 poszkodowanych w wypadkach z udziałem maszyn w tej grupie było ogółem 106 osób, z czego 9 poniosło śmierć, a 31 osób zostało ciężko poszkodowanych. Analogicznie w roku 2021 w ogólnej liczbie 141 poszkodowanych 10 osób poniosło śmierć, a 44 osoby odniosły ciężkie obrażenia. W ostatnim z analizowanych lat, czyli w roku 2020, aż 176 osób zostało poszkodowanych, w tym 18 śmiertelnie oraz 56 ciężko. Najwięcej wypadków w każdym roku dotyczyło wózków podnośnikowych z mechanicznym napędem unoszenia.

Jeśli chodzi o maszyny do robót ziemnych, analizując wydarzenia, które spowodowały wypadek z udziałem tej grupy maszyn, można stwierdzić następujące fakty. Do wypadków z wykorzystaniem maszyn do robót ziemnych dochodziło najczęściej w wyniku uszkodzenia, rozerwania, pęknięcia, ześlizgnięcia się lub załamania czynnika materialnego. Tutaj prym wiodą koparki. One są najliczniej reprezentowane w tej grupie maszyn i najczęściej brały udział w wypadkach, w których materiał transportowany lub obrabiany uderzył operatora maszyny lub osobę pracującą w najbliższym sąsiedztwie pracującej maszyny. To było prawie 24% z ogółu poszkodowanych z udziałem koparek. Drugą najczęściej reprezentowaną grupą były ładowarki z prawie 37% osób poszkodowanych. One doznały urazu wskutek ześlizgnięcia się elementu maszyny lub materiału albo uderzenia przez transportowany przedmiot.

Drugim najczęstszym wydarzeniem niebezpiecznym z udziałem maszyn do robót ziemnych była utrata kontroli nad maszyną lub nad transportowanym ładunkiem i dotyczyło to prawie 24% poszkodowanych. W wyniku utraty kontroli przez operatora nad koparką zostało poszkodowanych 23,7% osób. Co czwarta osoba została poszkodowana w wyniku utraty kontroli nad ładowarką – jest to 26% – w wyniku następujących zdarzeń: najechanie pojazdem na poszkodowanego lub potrącenie osoby znajdującej się w pobliżu, ewentualnie dociśnięcie osoby pracującej w pobliżu do innego pojazdu stojącego obok lub konstrukcji budowlanej. Przykłady konkretnych wypadków znajdziecie państwo w materiale.

Maszyny do robót drogowych. Wydarzeniem niebezpiecznym, które spowodowało wypadek z udziałem maszyn do robót drogowych, była najczęściej utrata kontroli nad maszyną lub transportowany ładunkiem. To ponad 36% osób poszkodowanych właśnie na skutek takich wydarzeń. Wypadki te dotyczyły głównie pracy z pilarkami mechanicznymi do ścinki drzew. Przykładem może być wypadek podczas rozszalowania fundamentów przy nowo budowanym obiekcie, do czego użyto pilarki spalinowej – wbrew pozorom nie był to wypadek związany z pracą w lesie. Drugim dominującym wydarzeniem było uszkodzenie, rozerwanie, pęknięcie lub ześlizgnięcie się czynnika materialnego. To jest prawie 30% osób poszkodowanych w wyniku takiego wydarzenia.

Jeśli chodzi o grupę maszyn różnych i innych urządzeń technicznych w tej grupie głównym wydarzeniem powodującym wypadek była także utrata kontroli nad maszyną lub transportowanym ładunkiem. To jest ponad 23,5% osób poszkodowanych podczas takiego wydarzenia. Najczęściej do tych wypadków dochodziło z udziałem wózków jezdniowych z mechanicznym napędem unoszenia, o których za chwilę opowiem troszeczkę szerzej. Drugim dominującym

wydarzeniem było uszkodzenie, rozerwanie, pęknięcie lub ześlizgnięcie się czynnika materialnego. To prawie 21% osób poszkodowanych w tej grupie.

Tuż za tym wydarzeniem plasuje się poślizgnięcie, potknięcie i upadek osoby, w szczególności upadek z wysokości. W takich zdarzeniach zostało poszkodowanych ponad 20% osób, z czego 12 poniosło śmierć a 22 osoby odniosły ciężkie obrażenia ciała. W tej grupie dominują wypadki osób zajmujących się montażem lub demontażem metalowych rusztowań budowlano-montażowych, bo zgodnie z obowiązującymi przepisami rusztowanie jest zaliczane do maszyn. W 16 przypadkach pracujących nie wyposażono w stosowne środki ochrony indywidualnej, niezbędne do wykonywania tych zadań na wysokości. Natomiast 10 pracujących pomimo posiadania takiego sprzętu nie stosowało go.

Jeśli chodzi o maszyny do robót ziemnych, podstawowym miejscem wypadków przy pracy z udziałem tego typu maszyn był teren budowy. Poszkodowanych zostało tam łącznie 91 osób świadczących pracę. Co trzeci poszkodowany uległ wypadkowi w miejscu produkcji. Ten aspekt wymaga szerszego komentarza.

W miejscu produkcji ponad 20 wypadków zaistniało w związku z prowadzeniem procesów przetwarzania i magazynowania. Okoliczności tych wypadków wskazują, że doszło do nich na przykład w trakcie wykonywania prac transportowych z udziałem koparko-ładowarki, podczas przenoszenia rury kanalizacyjnej o średnicy 80 cm. Opisy wypadków wskazują, że wspólnym mianownikiem w zaistnieniu tych zdarzeń było wykorzystanie maszyn, na przykład koparek czy koparko-ładowarek niezgodnie z ich przeznaczeniem – do załadunku lub rozładunku powieszonych przedmiotów na narzędziu roboczym. Zgodnie z definicją koparka to przede wszystkim maszyna przeznaczona do wykonywania robót ziemnych, służąca do oddzielania urobku i ładowania go do maszyny transportowe lub na składowiska. Koparko-ładowarki natomiast można wykorzystać jako urządzenie przechowujące materiały sypkie, na przykład węgiel żwir czy piasek. Oczywiście możliwe jest stosowanie specjalistycznego osprzętu do innych prac – na przykład chwytaka do przenoszenia ładunków, jeśli uwzględnia to instrukcja obsługi – oraz urządzenie musi w ogóle mieć taką możliwość. Natomiast wyobraźnia i kreatywność osób pracujących powoduje, że wykorzystywane często są te maszyny do przenoszenia ładunków niezgodnie z ich przeznaczeniem.

Kolejnych 20 wypadków zaistniało podczas procesów konserwacji, napraw i regulacji maszyn oraz prowadzenia czynności czyszczenia. Przykłady znajdują państwo w materiale.

Wypadki, do których doszło na terenie produkcji. Zarejestrowaliśmy tam 28 poszkodowanych, a 8 osób w tych zdarzeniach odniosło ciężkie obrażenia ciała. Żaden poszkodowany akurat w tym przypadku nie poniósł śmierci. Również w materiale państwo znajdziecie szczegółowe przykłady takich zdarzeń.

Analiza wypadków z udziałem maszyn drogowych na terenach placów budowy wskazuje, że na 19 poszkodowanych 3 poniosło śmierć. Wszyscy zginęli w wypadkach z udziałem walców drogowych. Dwóch zostało najechanych lub przejechanych takim urządzeniem podczas zagęszczania warstwy masy bitumicznej, natomiast jeden został dociśnięty, stojąc między dwoma walcami, z których jeden niespodziewanie ruszył.

Jeśli chodzi o zestawienie stażu pracy poszkodowanych w danym zakładzie pracy, w którym doszło do wypadku, za omawiany okres 3 lat w omawianych 3 grupach maszyn, nasza obserwacja wskazuje na to, że największy udział mają osoby charakteryzujące się najkrótszym okresem zatrudnienia do jednego roku. Stanowili oni ponad 38% z ogółu poszkodowanych z udziałem maszyn w wypadkach. Kolejną grupą były osoby ze stażem pracy, w tym zakładzie 1-2 lata – to jest ponad 21% poszkodowanych. Liczne grupy poszkodowanych to także zatrudnieni od 3 do 5 lat – ponad 16% – oraz powyżej 9 lat – ponad 17%. Potwierdza się zatem prawidłowość, że największa liczba poszkodowanych to osoby najkrócej zatrudnione w danym zakładzie pracy. Z tego względu tak istotne jest przygotowanie do pracy operatorów za pomocą określonych szkoleń i egzaminów, w których są oni poddawani. Omawiane maszyny ze względu na swoje parametry zostały wskazane jako takie, podczas obsługi których konieczne jest posiadanie uprawnień kwalifikacyjnych. Dlatego konieczne jest dopuszczenie do pracy tylko takich osób, które się takimi uprawnieniami legitymują. Kolejne elementy składające się na bezpieczne operowanie maszynami, niekiedy w bardzo trudnych warunkach, to: przeprowadzanie szkole-

nia wstępnego w dziedzinie BHP, w szczególności instruktażu stanowiskowego podczas pracy na maszynie danego typu, udostępnienie instrukcji bezpieczeństwa i higieny pracy stosowanych w zakładzie, procesów technologicznych oraz wykonywania prac związanych z zagrożeniami przypadkowymi obsługi maszyn i innych urządzeń technicznych oraz instrukcji bezpiecznego wykonania robót budowlanych. Te wszystkie elementy składają się na to, żeby pracownicy mieli szansę unikać zagrożeń towarzyszących określone typowi prac. Konieczne jest również zapoznanie z oceną ryzyka zawodowego oraz podjętymi środkami profilaktycznymi mającymi chronić przed zagrożeniami wypadkowymi, a nade wszystko prowadzenie skutecznego nadzoru – ale o tym mówimy praktycznie podczas każdego naszego wystąpienia. Pracownicy pozostawieni sami sobie po prostu pracują w sposób niebezpieczny.

Wyniki kontroli Państwowej Inspekcji Pracy prowadzone w odniesieniu do wypełniania przez pracodawców obowiązków z zakresu BHP podczas prac budowlanych i rozbiórkowych wskazują, że w 40% kontroli stwierdzono nieprawidłowości dotyczące przygotowania pracowników do pracy. Nieprawidłowości dotyczące oceny ryzyka zawodowego związanego z wykonywaną pracą z użyciem maszyn, wystąpiły w 16% kontroli. Brak opracowania instrukcji bezpiecznego wykonywania robót budowlanych lub prowadzenia pracy niezgodnie z tą instrukcją wystąpił w co piątej kontroli, natomiast brak instrukcji w ogóle praktycznie w 13% kontroli. Uchybienia te stwierdzono głównie u najmniejszych przedsiębiorców, co wynika z niskiego poziomu wiedzy w zakresie zarządzania BHP, lekceważenia obowiązujących w tym zakresie przepisów prawa oraz niechęci w ogóle do stosowania jakichkolwiek procedur.

Największa liczba poszkodowanych przy obsłudze maszyn i innych urządzeń technicznych uległa wypadkom podczas operowania wózkami jezdniowymi z napędem silnikowym lub pracując w jego pobliżu, a także uczestnicząc w ruchu wewnątrzzakładowym – w takich momentach, w których drogi zakładowe ruchu kołowego krzyżują się z drogami ruchu pieszego. Aby do takiego wypadku nie doszło, pracodawca powinien właściwie zorganizować ruch pieszych oraz ruch środków transportu w zakładzie pracy i egzekwować przestrzeganie ustalonych zasad. Niestety wyniki naszych kontroli wskazują, że jedną z najważniejszych przyczyn wypadków przy pracy jest jej zła organizacja. Na wykresie możecie państwo zaobserwować dane na temat zdarzeń powodujących wypadek podczas pracy z wózkiem lub w stosunku do poszkodowanych pracujących w pobliżu wózka. Bliższe co piąty pracownik uległ wypadkowi w wyniku uderzenia bądź przygniecenia przez transportowany, mocowany, rozładowywany ładunek lub przewracający się wózek, czy też upadający z rampy lub załadowany na pojazd transportowy. W latach 2020-2022 wydarzyły się wypadki, w których obrażenia doprowadziły do śmierci pracujących wskutek właśnie przygniecenia.

Podczas wykonywanych w zakładach pracy procesów produkcyjnych i przetwarzania wypadkom uległo prawie 12% poszkodowanych. Najczęściej były to wypadki potrącenia, najechania na innego pracownika podczas przemieszczania się wózka transportowego po hali produkcyjnej w celu dowiezienia materiałów lub półproduktów na stanowisko pracy. Natomiast prawie w 20% przypadków osób pracujących zostało poszkodowanych podczas przemieszczania się po ciągach komunikacyjnych.

Jeśli chodzi o przyczyny tych zdarzeń śmiertelnych i ciężkich z udziałem maszyn, które omawiamy na dzisiejszym spotkaniu, to zgodnie z przyjętą w naszym urzędzie systematyką inspektorzy pracy wskazują przyczyny badanych wypadków w trzech obszarach – technicznym, organizacyjnym i związanym z czynnikiem ludzkim. Ostatni obszar – ludzki – może często dotyczyć zarówno poszkodowanego – na przykład wejście w obszar niebezpieczny bez upewnienia się, czy nie ma niebezpieczeństwa – ale także uczestnika wypadku, operatora maszyny, na przykład zbyt szybka jazda wózkami jezdniowymi. Na slajdzie możecie państwo zaobserwować przyczynę tych śmiertelnych i ciężkich wypadków przy pracy dla dwóch analizowanych grup maszyn do robót ziemnych i drogowych.

Wśród przyczyn technicznych... Możemy w ogóle podzielić, tak jak wspomniałem, te przyczyny na organizacyjne, techniczne i ludzkie. Techniczne, czyli wadliwość czynnika, którym się posługują pracownicy – dotyczyły 13,5% zdarzeń. Przyczyny organizacyjne to jest między innymi zła organizacja pracy, ale także nieprzeprowadzenie określonych

szkoleń, niedostarczenie instrukcji – to ponad 40%. Wśród przyczyn ludzkich, czyli tego chodzenia na skróty przez pracowników, jak my to często określamy – to 46% tych zdarzeń wypadkowych, które dotyczą omawianych zagadnień. Wśród przyczyn organizacyjnych jest właśnie niewłaściwa ogólna organizacja pracy – to ponad 80% ogółu przyczyn. Niewłaściwe zorganizowanie konkretnego stanowiska pracy to ponad 12%. Niewłaściwe posługiwanie się czynnikiem materialnym, w tym przypadku omawianymi maszynami, to ponad 6%. W tej grupie przyczyn organizacyjnych – niewydawanie instrukcji obsługi maszyn, brak nadzoru, tolerowanie przez nadzór odstępstw od przepisów i zasad BHP, niedostateczne przygotowanie zawodowe pracownika, niewłaściwa koordynacja prac zbiorowych.

Jeśli chodzi o przyczyny ludzkie, które zawsze wzbudzają najwięcej kontrowersji, nieprawidłowe zachowanie się pracownika to ponad 47% ogółu przyczyn ludzkich, samowolne, niewłaściwe zachowanie się to prawie 26%, brak lub niewłaściwe posługiwanie się czynnikiem materialnym przez pracownika to prawie 17% – tutaj też możemy zaliczyć niestosowanie środków ochrony indywidualnej, które zostały wydane przez pracodawcę. Nieprawidłowości w stosowaniu sprzętu ochronnego przez pracownika to ponad 5%. Na przykład ubrał się w uprząż mającą zabezpieczyć przed upadkiem z wysokości, ale nie przypiął się nigdzie tą uprzążą, więc tak naprawdę nie był zabezpieczony. Stan psychofizyczny pracownika niezapewniający bezpiecznego wykonywania pracy – to jest użycie alkoholu lub innych środków odurzających – to ponad 4%. Wśród przyczyn ludzkich dominuje niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności, zaskoczenie niespodziewanym zdarzeniem, nieznajomość i lekceważenie przepisów. Często ta nieznajomość wynika z faktu, że pracownicy nie są poddawani szkoleniom – więc skąd mają wiedzieć, co im zagraża i jak uniknąć danego niebezpieczeństwa? Dochodzi do tego czasem oczywiście lekceważenie zagrożenia, brawura, ryzykanctwo – to też nieco ponad 6%.

Przejdę powolutku do wniosków i podsumowania. Analiza okoliczności i przyczyn zbadanych przez organy Państwowej Inspekcji Pracy wypadków przy pracy z udziałem maszyn do robót ziemnych, budowlanych oraz innych urządzeń technicznych, w tym wózków platformowych i podnośnikowych akumulatorowych i spalinowych, do których doszło w omawianym okresie lat 2020-2022, daje obraz warunków, w jakich te maszyny są eksploatowane, oraz głównych problemów związanych z ich obsługą. Dane statystyczne oraz opisy wypadków przy pracy wskazują na takie kwestie jak stosowanie maszyn niezgodnie z ich przeznaczeniem. Dotyczyło to głównie koparek i koparko-ładowarek. Po drugie, działanie w czasie napraw, konserwacji maszyn, na przykład posadowienie maszyny i jej elementów na stabilnym podłożu oraz sytuacji nieprzewidywalnych, w tym awaryjnych, na przykład dokonywania naprawy bez wyłączenia zasilania, posadowienie maszyny na nierównym terenie, co powoduje jej niestabilność, a w konsekwencji wywrotkę czy przechylenie się maszyny i dociśnięcie do jakiegoś przedmiotu znajdującego się w pobliżu miejsca wykonywania pracy. Po trzecie, znaczna liczba poszkodowanych w wypadkach o najkrótszym stażu pracy. Ta informacja w zestawieniu ze znacznym udziałem przyczyn organizacyjnych, w tym wskazywanym brakiem instrukcji, brakiem nadzoru, niedostatecznym przygotowaniem zawodowym oraz brakiem instruktażu stanowiskowego wskazuje na istnienie obszaru do poprawy. W odniesieniu do niedostatecznego przygotowania zawodowego pracowników biorących udział w wypadkach niekoniecznie poszkodowanych w wypadkach warto wskazać, że 24 operatorów maszyn ziemnych nie posiadało wymaganych uprawnień kwalifikacyjnych – 13 z nich obsługiwało koparki, a 11 z nich obsługiwało ładowarki. W grupie operatorów maszyn drogowych 5 osób obsługujących nie posiadało wymaganych uprawnień kwalifikacyjnych, 4 osoby pracowały pilarką mechaniczną do ścinki drzew na placu budowy, jedna obsługiwała bez uprawnień zespół maszyn do produkcji mieszanek betonowych. Warto tutaj podkreślić, że część z tych wypadków nie zaistniała podczas typowego procesu pracy, ale w czasie awarii, konserwacji lub wykonywania innej pracy w otoczeniu maszyny, która brała udział w wypadku.

Podsumowując, skuteczna prewencja wypadkowa w odniesieniu do omawianych grup maszyn powinna opierać się na wyeliminowaniu zdiagnozowanych nieprawidłowości, które do tych wypadków doprowadziły. Uwzględniając fakt, że omawiane maszyny

wykorzystywane są głównie w procesach budowlanych, zagadnienia te zostały włączone do strategii dla działań kontrolno-prewencyjnych PIP w sektorze budowlanym. Ta strategia przewidziana jest na lata 2022-2024. Koncentrujemy się na sektorze budowlanym. Naszym celem jest zwiększenie skuteczności oddziaływania organów Państwowej Inspekcji Pracy na prace prowadzone w tym sektorze gospodarki. Podejmujemy również inicjatywy prewencyjne, promocyjne, wzbogacając naszą część kontrolną o kampanię „Budowa. Stop wypadkom!” i szkolenia, programy prewencyjne, konferencje, spotkania, szkolenia na placach budowy. Wszystko to, z czego jesteśmy państwu dobrze znani. W 2022 roku działania kontrolno-nadzorcze skoncentrowane zostały na zagrożeniach wypadkowych związanych przede wszystkim z wykonywaniem pracy na wysokości, w tym z rusztowań i drabin, ale także prac ziemnych właśnie z użyciem tych maszyn, o których tutaj dzisiaj rozmawiamy. Oprócz tego kontroli podlegała organizacja bezpiecznej pracy, bezpieczeństwo związane z wykorzystaniem energii elektrycznej, komunikacja, oznakowanie placu budowy. Wszystkie informacje dotyczące sektora budowlanego znajdziecie państwo niebawem w sprawozdaniu głównego inspektora pracy z działalności Państwowej Inspekcji Pracy w 2022 roku, które w tej chwili przygotowujemy i niebawem będziemy państwu przedstawiać.

Na bezpieczeństwo pracy wpływa wiele czynników. Wśród nich znajduje się wykonywanie pracy przez odpowiednio przygotowanych operatorów posiadających uprawnienia kwalifikacyjne. Podlega to oczywiście kontroli inspektora pracy, a ich bezsporna weryfikacja jest możliwa dzięki współpracy z jednostką gromadzącą takie dane i udzielającą takich kompetencji w postaci uprawnień kwalifikacyjnych – jest to Sieć Badawcza Łukasiewicz –Warszawski Instytut Technologiczny. Kluczowe podczas weryfikacji uprawnień jest szybkie ustalenie posiadania ich przez operatora w celu wykrycia ewentualnych nieprawidłowości, w tym fałszowania dokumentów. Podjęliśmy specjalne kroki w celu zacieśnienia współpracy z tą siecią, w tym zamierzamy zawrzeć porozumienie usprawniające proces weryfikacji posiadanych przez operatorów uprawnień kwalifikacyjnych.

Kończąc – konieczne jest dalsze badanie okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy zaistniałych także podczas użytkowania maszyn i urządzeń technicznych, ze szczególnym uwzględnieniem zaleconych i zastosowanych profilaktycznych wniosków powypadkowych.

Uzasadnione jest wprowadzenie w kolejnych latach kontroli w zakresie oceny ryzyka zawodowego, przeprowadzanie instruktażu stanowiskowego czy wydawania instrukcji bezpieczeństwa i higieny pracy dotyczących stosowanych w zakładzie procesów technologicznych oraz wykonywanych prac.

Wskazane jest nawiązanie współpracy – o czym wspomniałem – z Siecią Badawczą Łukasiewicz i my tę współpracę zacieśnimy, żebyśmy mogli jeszcze lepiej odpowiadać na zapotrzebowanie w Sieci Łukasiewicz w kwestii wydawania uprawnień. Nasze dane wypadkowe mogą posłużyć do budowania bazy pytań egzaminacyjnych, w którym operatorzy maszyn stwarzających szczególne ryzyko wypadkowe podlegają.

Działania kontrolne oczywiście będziemy wspierać nadal poza kontrolnymi formami oddziaływania. Bo nic tak nie podnosi bezpieczeństwa jak budowanie świadomości, odpowiedzialności za życie i zdrowie osób zaangażowanych w proces pracy. Będziemy upowszechniać wiedzę w zakresie metod identyfikacji zagrożeń zawodowych. Będziemy upowszechniać również nasze publikacje tak, żeby jak najskuteczniej powodować zmiany na lepsze w kwestii prowadzenia prac – nie tylko z udziałem maszyn i urządzeń technicznych, ale w ogóle, we wszystkich sektorach gospodarki. Bardzo serdecznie państwu dziękuję za uwagę.

Przewodniczący poseł Wojciech Szarama (PiS):

Dziękuję bardzo. Proszę, czy są jakieś wypowiedzi, jakieś pytania, jakieś uwagi? Nie ma. Bardzo dziękuję za tą wyczerpującą, przejrzystą prezentację. Stwierdzam, że Komisja zapoznała się z informacją Państwowej Inspekcji Pracy. Dziękuję państwu.

Zamykam posiedzenie Komisji. Zapraszam na godzinę 17:00.

Bardzo dziękuję, panie ministrze.